

ROKIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS TARYBA

SPRENDIMAS DĖL ROKIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS 2017 M. VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS ATASKAITOS PATVIRTINIMO

2019 m. balandžio 26 d. Nr. TS-80
Rokiškis

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 18 punktu, 16 straipsnio 4 dalimi, Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“, Rokiškio rajono savivaldybės taryba **n u s p r e n d ž i a**:

Patvirtinti Rokiškio rajono savivaldybės 2017 metų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitą (pridedama).

Sprendimas per vieną mėnesį gali būti skundžiamas Regionų apygardos administraciniam teismui, skundą (prašymą) perduodant bet kuriose šio teismo rūmuose Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Savivaldybės meras

Ramūnas Godeliauskas

Agnė Šapokaitė

ROKIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS 2017 M. VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS ATASKAITA

ĮVADAS

Lietuvos sveikatos 2014-2025 m. strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2014 m. birželio 26 d. sprendimu Nr. XII-964, nustato šalies sveikatinimo veiklos tikslus ir uždavinius, siekiamus sveikatos lygio rodiklius, kurie būtini siekiant įgyvendinti Lietuvos pažangos strategiją „Lietuva 2030“. Sveikatos strateginis tikslas – pasiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni, kad pailgėtų jų gyvenimo trukmė, pagerėtų sveikata bei sumažėtų sveikatos netolygumai.

Lietuvos sveikatos programoje yra nustatyti šie 4 tikslai:

- 1) sukurti socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį;
- 2) sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenimo aplinką;
- 3) formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą;
- 4) užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius.

Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, tvarkyti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą charakterizuojančius rodiklius, kad remiantis išsamia informacija apie savivaldybės sveikatos būklę, sveikatos rizikos veiksnius būtų galima planuoti ir įgyvendinti savivaldybės visuomenės sveikatos gerinimo priemones, skleisti visuomenės sveikatos stebėsenos duomenis bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių bei savarankiškųjų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje.

Ataskaitoje, remiantis Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2013 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“ pateikiami ir aprašomi Rokiškio rajono savivaldybės 2017 m. visuomenės sveikatos būklę atspindintys duomenys. Pateikti rodikliai atspindi, kaip įgyvendinamos Lietuvos sveikatos programos tiksliai bei jų uždaviniai. LSP iškeltų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo savivaldybėse stebėsenai parengtas baigtinis rodiklių sąrašas, kurį sudaro 51 unifikuotas rodiklis, geriausiai apibūdinantis LSP siekinius. Pagrindinio rodiklių sąrašo (toliau – PRS) iš numatytų rodiklių, t. y. į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekio, tenkančio 1 kvadratiniam kilometrui, bei viešai tiekiamo geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumo vartotojams (proc.) rodikliai renkami ne visose savivaldybėse, todėl šviesoforo principu neinterpretuojami.

Ataskaita parengta naudojant oficialius statistikos šaltinius. Rengdami šią ataskaitą, vadovavomės Higienos instituto Sveikatos informacijos centro parengtu leidiniu „Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse 2017 m.“.

1. BENDROJI DALIS

1.1 PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“)

PRS analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas) atliekamas lyginant praėjusių metų Rokiškio rajono savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu. Vadovaujantis „šviesoforo“ principu visos 60 Lietuvos savivaldybių suskirstytos į grupes. Vertinant savivaldybių rodiklius, svarbu vertinti ir absoliučius skaičius bei atkreipti dėmesį į mažiausiai gyventojų (mažiau negu 20 000) turinčias savivaldybes. 2017 m. tokių savivaldybių buvo 18: Neringos, Birštono, Rietavo, Pagėgių, Kalvarijos, Kazlų Rūdos, Palangos, Širvintų r., Ignalinos r., Zarasų r., Skuodo r., Kupiškio r., Molėtų r., Visagino, Lazdijų r., Druskininkų, Akmenės r. ir Pakruojo r.

Rodiklių reikšmės stulpinėse diagramose suskirstytos į grupes, pagal kurias savivaldybės yra vertinamos:

- 9* savivaldybės, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją, priskiriamos savivaldybių su geriausiais rodikliais grupei ir žymimos **žalia spalva**;
- 9 savivaldybės, kuriose stebimas rodiklis rodo prasčiausią situaciją, žymimos **raudona spalva**;
- likusių 24 savivaldybių rodiklių reikšmės žymimos **geltona spalva**.

Savivaldybes žymint spalvomis, vertinamas ne rodiklio dydis, bet reikšmė, kadangi mažas rodiklis ne visada atspindi gerą situaciją ir atvirkščiai, didelis rodiklis ne visada rodo blogą situaciją.

Nuo 2018 m. sausio 1 d. įsigaliojo nauja Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų redakcija, kurioje yra keletas pakeitimų rodiklių sąrašė – pridėtas naujas rodiklis „Bandymų žudytis skaičius 100 000 gyventojų“, iš rodiklių sąrašo išimtas rodiklis „Savivaldybei pavaldžių stacionarines asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančių asmens sveikatos priežiūros įstaigų pacientų pasitenkinimo lygis“ bei rodiklis „Vaikų, kuriems nustatytas dantų ėduonis, skaičius 10 000 gyventojų“ pakeistas į rodiklį „Vaikų, neturinčių ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)“.

PRS analizės ir interpretavimo tikslas - įvertinti, kokia gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, įvertinant Lietuvos sveikatos programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste ir kokių priemonių reikia imtis, norint sustiprinti savivaldybės gyventojų sveikatą, bei mažinti sveikatos netolygumus.

Rokiškio rajono savivaldybės gyventojų sveikatos ir su sveikata susijusio stebėsenos ataskaitoje analizuojamų metų rodiklių duomenys pateikiami 1 lentelėje „Rokiškio rajono savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis“.

Remiantis profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais („šviesoforas“ ir santykis), buvo išanalizuotos 3 pagrindinio rodiklių sąrašo reikšmės, kurių rodiklis ar kryptis prasčiausia, palyginti su kitomis savivaldybės profilio reikšmėmis (raudonos spalvos pagrindinių rodiklių sąrašo reikšmės). Atsižvelgiant į tai sudarytas Rokiškio rajono savivaldybės probleminių visuomenės sveikatos sričių (temų) sąrašas. Šiose srityse atlikta atrinktų rodiklių detali analizė ir vertinimas. Parengtos rekomendacijos.

Žymėjimai:

	Žalia spalva		Geltona spalva		Raudona spalva
---	--------------	---	----------------	--	----------------

* 9 savivaldybės, nes 2017 m. padaugėjo mažųjų (iki 20 000 gyv.) savivaldybių skaičius iki 18, todėl mažėja likusių savivaldybių proporcija.

Pirmajame lentelės stulpelyje pateikiami pagrindiniai rodikliai suskirstyti pagal Lietuvos sveikatos programoje numatomus įgyvendinti tikslus ir uždavinius. **Antrajame stulpelyje** pateikiama Rokiškio rajono savivaldybės rodiklio reikšmė, **trečiajame** – atitinkamo rodiklio Lietuvos vidurkio reikšmė, **ketvirtajame** – mažiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, **penktajame** – didžiausia reikšmė tarp visų savivaldybių, **šeštajame** – savivaldybės rodiklio interpretavimas (reikšmės savivaldybėje santykis su Lietuvos vidurkio reikšme ir savivaldybės vietos tarpe visų savivaldybių pavaizdavimas pagal „Šviesoforo“ principą), **septintajame** – 2016 m. savivaldybės rodiklio interpretavimas pagal „Šviesoforo“ principą (palyginimui).

1 LENTELĖ. Rokiškio rajono savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis 2017 m.

Eil. Nr.	Rodiklio Nr.	Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės rodiklis	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Santykis: savivaldybė/ Lietuva 2017 m.	Santykis: savivaldybė/ Lietuva 2016 m.
							6	7
1								
Lietuvos sveikatos programos tikslas - pasiekti, kad 2025 metais šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai								
1.	1	Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė	73,2	75,7	70,7	77,8	0,97	0,97
2.	2	Išvengiamas mirtingumas	29,5	31,3	23,1	39,3	0,9	0,99
1 TIKSLAS. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį								
1.1 Uždavinys. Sumažinti skurdo lygį ir bedarbiystę								
1.1.1.	3	Standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyv.	62,2	25,9	10,7	64,0	2,4	1,58
	3 ¹	Bandymų žudytis (X60-X64, X66-X84) skaičius 100 000 gyv.	100,1	44,4	7,6	100,1	2,3	Skaičiuojamas nuo 2017 m.
1.1.2.	4	Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose 1000 gyv.	58	76,3	42,6	150,6	0,8	0,63
1.1.3.	5	Socialinės rizikos šeimų skaičius 1000 gyv.	5,7	3,5	1,3	8,2	1,6	1,54
1.1.4.	6	Ilgalaikio nedarbo lygis 100 gyv.	4,2	2,1	0,3	5,3	2,0	1,91
1.1.5.	7	Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv.	-26,5	-13,8	1,8	-29,8	1,9	-1,71
1.2 Uždavinys. Sumažinti socialinę ir ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu								
1.2.1.	8	Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V00-Y89) 100 000 gyv.	146,9	97,8	53,7	166,0	1,5	1,54

1.2.2.	9	Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1000 vaikų	293,2	159,1	69,0	360,9	1,8	1,71
1.2.3.	10	Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1000 gyv.	61,6	26,4	7,6	98,8	2,3	1,98
1.2.4.	11	Sergamumas (nauji atvejai ir recidyvai) tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv.	36,7	44,8	21,8	104,2	0,8	0,97
2 TIKSLAS. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką								
2.1 Uždavinys. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą								
2.1.1.	12	Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužeistų dėl nelaimingo atsitikimo darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyv.	0	1,1	0,0	2,4	0,0	0,60
2.1.2.	13	Susižalojimai dėl nukritimų (W00-W19) 65+ amžiaus grupėje 10 000 gyv.	145,4	145,1	70,7	190,0	1,0	0,96
2.1.3.	14	Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyv.	72,4	68,3	42,5	120,1	1,1	1,18
2.1.4.	15	Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) 10 000 gyv.	26,4	70,7	16,6	108,7	0,4	0,49
2.2 Uždavinys. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį								
2.2.1.	16	Mirtingumas dėl atsitiktinių paskendimų (W65-W74) 100 000 gyv.	10	4,9	0,0	25,5	2,0	2,44
2.2.2.	17	Mirtingumas dėl nukritimų (W00-W19) 100 000 gyv.	20,6	14,7	0,0	32,9	1,6	1,85
2.3 Uždavinys. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių								
2.3.1.	18	Mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V99) 100 000 gyv.	9	8,7	0,0	34,5	1,1	0,75
2.3.2.	19	Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	6,7	3,2	0,0	12,1	2,1	0,96
2.3.3.	20	Transporto įvykiuose patirtos traumos (V00-V99) 100 000 gyv.	60,1	61,8	22,9	133,0	1,0	1,09
2.4 Uždavinys. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą								

2.4.1.	21	Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km.	46,59 t/metus	1079 kg/km ²	56 kg/km ²	40888 kg/km ²	0,4	0,4
2.4.2.	22	Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams, proc.	-	-	-	-	-	-
2.4.3.	23	Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams, proc.	-	-	-	-	-	-
3 TIKSLAS. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą								
3.1 Uždavinys. Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako vartojimą, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą								
3.1.1.	24	Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su narkotikų vartojimu 100 000 gyv.	0,0	4,0	0,0	13,2	0,0	0,72
3.1.2.	25	Mirtingumas dėl priežasčių, susijusių su alkoholio vartojimu 100 000 gyv.	32,8	20,2	3,3	52,5	1,8	2,63
3.1.3.	26	Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai) 100 000 gyv.	16,7	53,6	0,0	281,5	0,3	0,42
3.1.4.	27	Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais	179,4	186,9	113,2	376,9	1,0	0,91
3.1.5.	28	Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	215,6	164,7	109,4	325,3	1,3	1,04
3.2 Uždavinys. Skatinti sveikos mitybos įpročius								
3.2.1.	29	Kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	43,9	34,3	10,6	56,2	1,3	0,89
4 TIKSLAS. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius								
4.1 Uždavinys. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais								
4.1.1.	30	Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyv.	34,4	33,1	20,9	56,7	1,0	0,91
4.1.2.	31	Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1000 gyv.	7,5	6,5	4,2	9,5	1,2	0,71
4.2 Uždavinys. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą								

4.2.1.	32	Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	3,9	2,0	1,4	3,9	2,0	1,83
4.2.2.	33	Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10000 gyv.	2,3	7,7	2,3	13,3	0,3	0,31
4.2.3.	34	Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyv.	7,9	9,1	6,8	11,6	0,9	0,89
4.2.4.	36	Užregistruoti nauji daugeliui vaistų atsparios tuberkuliozės atvejai (A15-A19) 100 000 gyv.	3,3	3,9	0,0	14,8	0,9	Skaičiuojamas nuo 2017 m.
4.2.5.		Sergančiųjų daugeliui vaistų atsparia tuberkulioze skaičius (A15-A19) 100 000 gyv.	3,3	8,8	2,6	20,9	0,4	
4.2.5.	37	Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis 10 000 gyv.	1	3,1	0,0	8,0	0,3	0,0
4.3. Uždavinys. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą								
4.3.1.	38	Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1000 gyvų gimusių kūdikių	0	3,0	0,0	9,9	0,0	1,02
4.3.2.	39	2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepavimo apimtys, proc.	96,2	93,5	86,6	99,1	1,0	1,03
4.3.3.	40	1 metų amžiaus vaikų DTP (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina), poliomielito ir B tipo Haemophilus influenzae infekcijos skiepavimo apimtys (3 dozės), proc.	98,3	93,7	87,0	99,3	1,0	1,03
4.3.4.	41	Tikslinės populiacijos (6-14 m.) dalis, dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, proc.	3,2	16,4	2,2	44,4	0,2	0,52
4.3.5.	42	Vaikų, neturinčių ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	10,3	18,0	6,0	26,9	0,6	1,05
4.3.6.	43	Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyv.	6,6	5,4	0,0	18,8	1,2	0,68
4.4. Uždavinys. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę								
4.4.1.	44	Standartinis mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) rodiklis 100 000 gyv.	982,5	773,3	626,7	1036,7	1,6	1,47

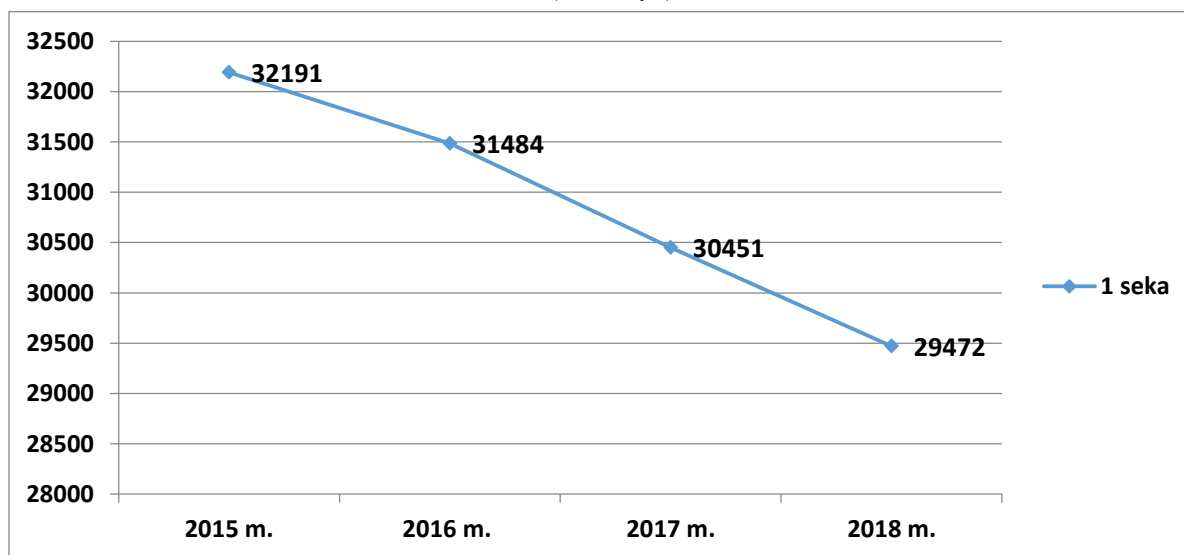
4.4.2.	45	Standartinis mirtingumas nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C96) 100 000 gyv.	295,2	274,7	201,6	351,8	1,3	1,16
4.4.3.	46	Mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyv.	207,9	183,9	107,7	447,4	1,5	1,27
4.4.4.	47	Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	63,4	62,3	28,1	103,0	1,0	0,63
4.4.5.	48	Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio prevencinėje programoje.	53,6	48,6	17,9	65,1	1,1	1,12
4.4.6.	49	Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinėje programoje	48,8	52,8	35,7	69,3	0,9	0,94
4.4.7.	50	Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos prevencinėje programoje	47,5	52,2	21,9	66,1	0,9	0,91
4.4.8.	51	Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupės prevencinėje programoje	39,4	40,8	21,7	57,6	1,0	1,00

35 rodiklis „Savivaldybei pavaldžių stacionarines asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančių asmens sveikatos priežiūros įstaigų pacientų pasitenkinimo lygis balais (vidutinės reikšmės) 2017 metais nebuvo nagrinėjamas, 2016 m. – Lietuvos rodiklis buvo 18,8 balo, mažiausias – 16,3 balo, didžiausias – 19,8 balo. 2016 m. Rokiškio rajono savivaldybės santykio duomenų su Lietuva nėra. (HI sveikatos informacijos centras, „Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse 2016 m.“).

2. PAGRINDINIAI DEMOGRAFINIAI RODIKLIAI

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, Lietuvos savivaldybėje 2017 m. gyveno 30451 žmonės, 2016 m. – 31481, o 2015 m. – 32191. Nuo 2015 m. iki 2017 m. gyventojų skaičius Rokiškio savivaldybėje sumažėjo 1740, o tam įtakos galėjo turėti emigracija.

1 pav. Nuolatinių Rokiškio savivaldybės gyventojų skaičiaus kaitos dinamika 2015–2018 m. (asmenys).

2 LENTELĖ. 2015-2018 m. Rokiškio rajono savivaldybės gyventojų skaičiaus pokytis per metus vienetais (Šaltinis: Statistikos departamentas).

Rokiškio rajono savivaldybė	Gyventojų skaičius 2015 m.	Gyventojų skaičius 2016 m.	Gyventojų skaičius 2017 m.	Gyventojų skaičius 2018 m.	2016-2017 m. pokytis vnt.	2018-2017 m. pokytis vnt.
	32191	31481	30451	29472	-1030	-979

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, gimstamumas Rokiškio rajone nuosekliai mažėja ir jau keletą metų iš eilės nebesiekia net 250 kūdikių per metus ribos. 2016 m. rajone registruoti 222 gimę vaikai.

Nuo 2009–2010 mokslo metų iki 2017 metų pabaigos, mokinių skaičius Rokiškio rajono mokyklose sumažėjo drastiškai: nuo 5527 iki 3185. Demografų prognozės negailestingos: pagal Lietuvos statistikos departamento duomenimis remiantis sudarytais prognozių žemėlapiais, Rokiškis yra antroje vietoje po Visagino pagal kūdikių skaičiaus mažėjimą: mokslininkai skaičiuoja, kad jų mūsų rajone iki 2021 m. mažės dar daugiau nei penktadaliu.

Iš 1 lentelės „Rokiškio rajono savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis“ pateiktą PRS rodiklių reikšmių Rokiškio rajono savivaldybėje palyginimo su atitinkamu Lietuvos vidurkiu matyti, kad Rokiškio sav. Rodiklis yra geresnis už Lietuvos vidurkį:

3 LENTELĖ. Žaliosios zonos rodikliai.

Nr.	Geresni už Lietuvos vidurkį (žalia zona):
1.	Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv.
2.	Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) 10 000 gyv
3.	Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai) 100 000 gyv.
4.	Kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.).

5.	Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius;
6.	Sergančiųjų daugeliui vaistų atsparia tuberkulioze skaičius (A15-A19) 100 000 gyv.
7.	2 metų amžiaus vaikų MMR1 (tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepavimo apimtys, proc.
8.	1 metų amžiaus vaikų DTP (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina), poliomielito ir B tipo Haemophilus influenzae infekcijos skiepavimo apimtys (3 dozės), proc.
9.	Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužeistų dėl nelaimingo atsitikimo darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyv.
10.	Standartizuotas mirtingumas dėl priešasčių, susijusių su narkotikų vartojimu (F11, F12, F14, F15, F16, F19, X41, X42, X61, X62, Y11, Y12) 100 000 gyv.
11.	Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1000 gyvų gimusių kūdikių.

Aštuoniolika rodiklių reikšmės patenka į prasčiausių savivaldybių kvintilių grupę (raudonoji zona), t. y. Rokiškio rajono savivaldybės rodiklis yra prastesnis už Lietuvos rodiklį:

4 LENTELĖ. Raudononios zonos rodikliai

Nr.	Blogesni už Lietuvos vidurkį (raudona zona):
1.	Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė;
2.	Standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyv.
3.	Bandymų žudytis (X60-X64, X66-X84) skaičius 100 000 gyv.
4.	Ilgalaikio nedarbo lygis 100 gyv.
5.	Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv.
6.	Standartizuotas mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V00-Y89) 100 000 gyv.
7.	Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1000 vaikų
8.	Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1000 gyv.
9.	Standartizuotas mirtingumas dėl nukritimų (W00-W19) 100 000 gyv.
10.	Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.
11.	Standartizuotas mirtingumas dėl priešasčių, susijusių su alkoholio vartojimu (E24.4, F10, G31.2, G40.5, G62.1, G72.1, I42.6, K29.2, K70, K85.2, K86.0, P04.3, X45, X65, Y15) 100 000 gyv.
12.	Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1000 gyv.
13.	Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10000 gyv.
14.	Tikslinės populiacijos (6-14 m.) dalis, dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje, proc.
15.	Vaikų, neturinčių éduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)
16.	Standartizuotas mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) rodiklis 100 000 gyv.
17.	Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C96) 100 000 gyv.
18.	Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyv.

Kiti rodikliai patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančių kvintilių grupę (geltonoji zona), tačiau į juos taip pat reiktų atkreipti dėmesį.

Detaliai analizei, kaip prioritetinės sveikatos problemoms, pasirinkti šie rodikliai:

1. Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C96) 100 000 gyv.
2. Standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyv.
3. Standartizuotas mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V00-Y89) 100 000 gyv.

3. SPECIALIOJI DALIS

3.1. ATRINKTŲ RODIKLIŲ SPECIALI ANALIZĖ IR INTERPRATAVIMAS

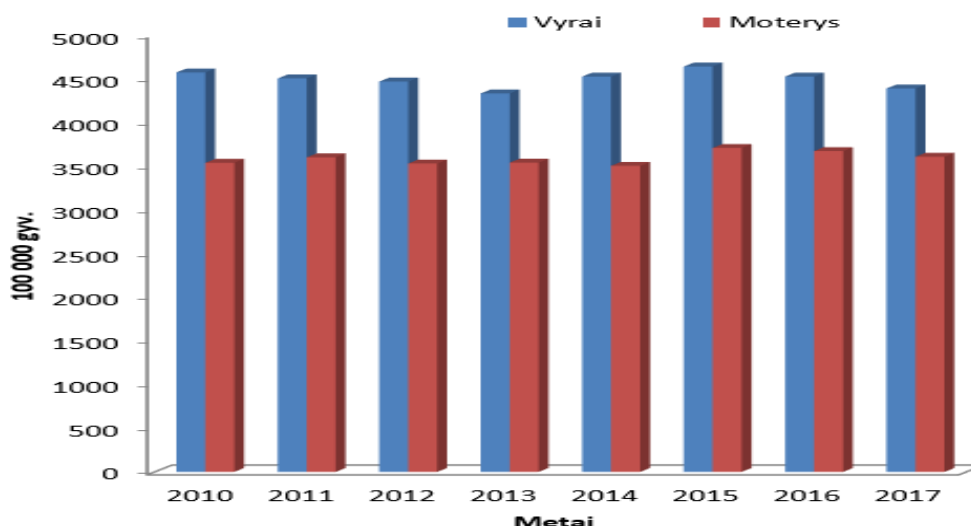
Šioje dalyje analizuojamos specifinės problemos ir rodikliai, kurie Rokiškio savivaldybėje turi ekstremalias reikšmes lyginant su kitomis savivaldybėmis. Remiantis Higienos instituto Savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos rašymo metodinėmis rekomendacijomis, įvertinus savivaldybės visuomenės sveikatos būklę, kasmet reikia išskirti po 3 prioritetines savivaldybės visuomenės sveikatos problemas. Išskirti problemines sritis galima keliais būdais:

- Vertinant, kurios savivaldybių reikšmės yra blogiausios Lietuvoje (raudonosios zonos);
- Vertinant keleto metų pokytį;
- Vertinant, kokios priemonės buvo daromos, ir kaip jos pakeitė situaciją.

3.1.1. STANDARTIZUOTAS MIRTINGUMO NUO PIKTYBINIŲ NAVIKŲ RODIKLIS (C00-C96) 100 000 GYV.

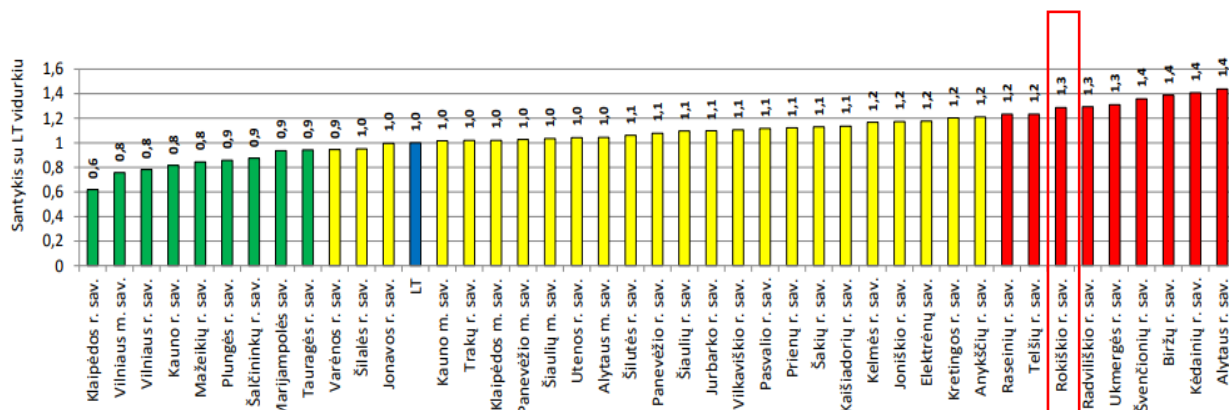
Pagal statistikos departamento duomenis, Lietuvoje 2017 m. nuo piktybinių navikų mirė 7 996 gyventojai (mirtingumo rodiklis – 282,7/100 000 gyv.*).

2 pav. pavaizduoti duomenys apie mirusiųjų nuo piktybinių navikų skaičių pagal lytį Lietuvoje 2010-2017 m. Diagramoje matome, kad visais metais vyrų mirtingumas nuo piktybinių navikų buvo didesnis nei moterų. 2015 m. vyrų ir moterų mirtingumo rodiklis nuo piktybinių navikų buvo didžiausias.

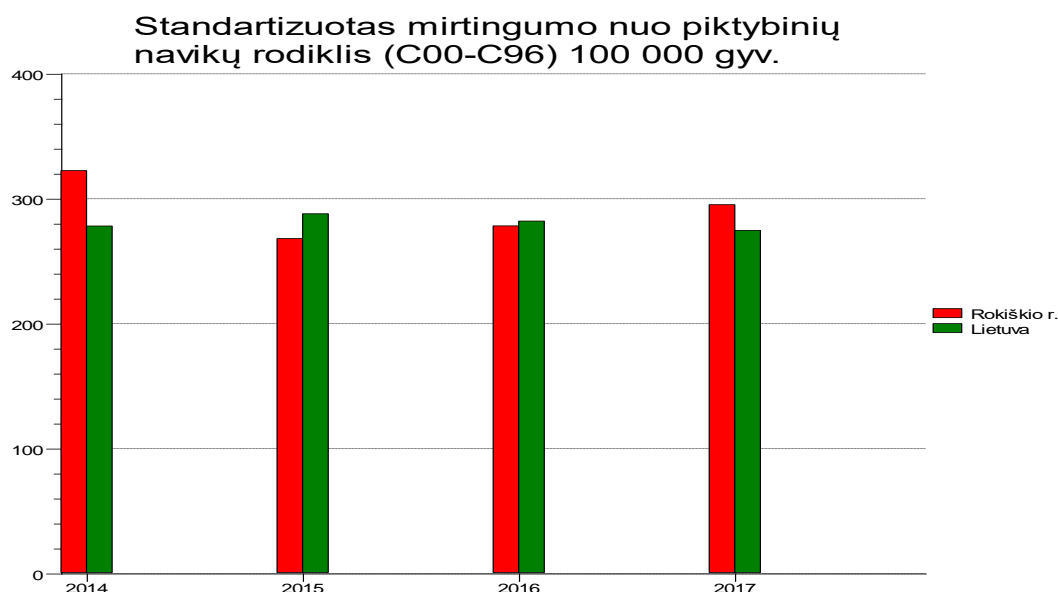

2 pav. Mirusiųjų nuo piktybinių navikų skaičius pagal lytį Lietuvoje 2010–2017 m. (Šaltinis: Higienos instituto mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registras).

Pagrindinės mūsų šalies gyventojų mirties priežastys – kraujotakos sistemos ligos, piktybiniai navikai ir išorinės mirties priežastys. 2017 m. jos sudarė 83 proc. visų mirties priežasčių. Nuo kraujotakos sistemos ligų mirė daugiau kaip pusė, t. y. 56,1 proc., mirusiųjų, nuo piktybinių navikų – 19,9 proc., o nuo išorinių mirties priežasčių – 7 proc.

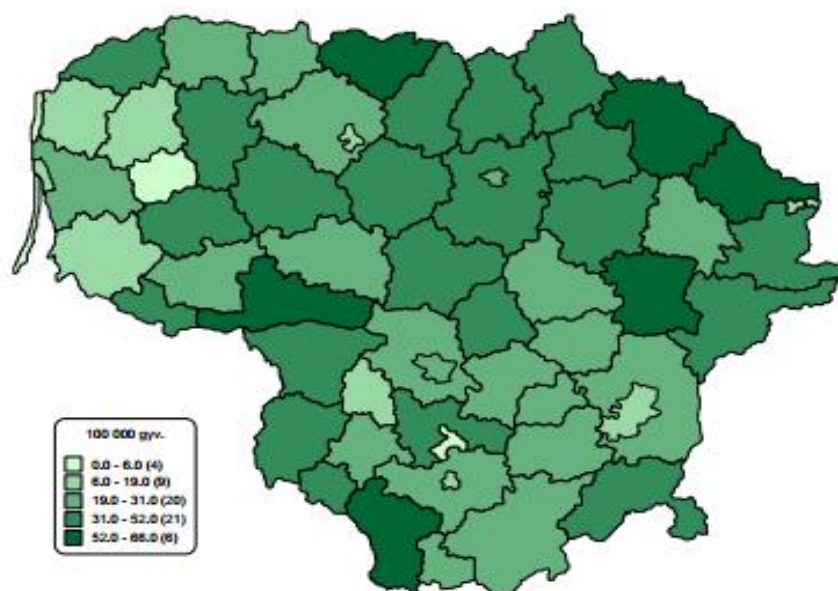
3 pav. Standartizuotas mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C96) 100 000 gyv. (Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras).

4 pav. Standartizuoto mirtingumo nuo piktybinių navikų rodikliai 2014 – 2017 m. Rokiškio r. ir Lietuvos. (Šaltinis: Lietuvos sveikatos rodiklių sistema)

3.1.2 STANDARTIZUOTAS MIRTINGUMAS DĖL SAVIŽUDYBIŲ (X60-X84) 100 000 GYV.

2017 m. Lietuvoje nusižudė 748 asmenys (26,5/100 000 gyv.*).

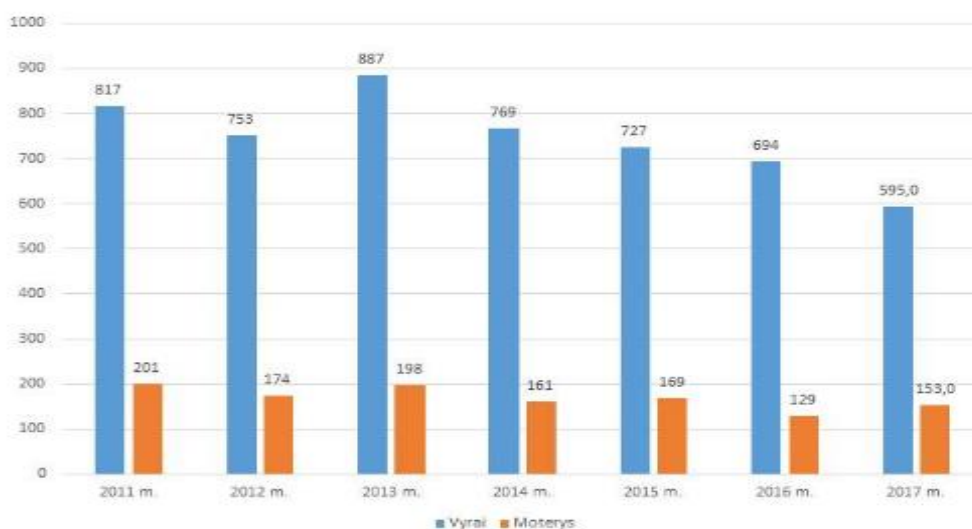
5 pav. Standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių (X60–X84) 100 000 gyv. Šaltinis: Higienos instituto Mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registras.

Lietuvos žemėlapyje pagal mažiausius standartizuotus savižudybių rodiklius labiausiai išsiskyrė vakarinėje ir pietrytinėje dalyje esančios savivaldybės. Vertinant savivaldybių gyventojų savižudybių rodiklius, reiktų atsižvelgti į savivaldybėje gyvenančių gyventojų skaičių, kadangi daugiausiai dėl savižudybių miršta didžiųjų Lietuvos miestų savivaldybių gyventojai (Vilniaus m. sav. – 87, Kauno m. sav. – 71, Klaipėdos m. sav. – 25, Vilniaus r. sav. – 24 nusižudę gyventojai),

tačiau šių savivaldybių rodiklių reikšmės yra geresnės, lyginant su Lietuvos vidurkiu. Tuo tarpu mažesnė savivaldybėse (Šilalės r. sav. – 10, Telšių r. sav. – 18, Radviliškio r. sav. – 16 savivaldybės), rodiklis yra raudonoje – blogoje – pozicijoje, kadangi šios savivaldybės yra labai „jautrios“ kiekvienam savižudybės atvejui dėl mažesnio gyventojų skaičiaus. 2017 m. Lietuvoje nebuvo nei vienos savižudybės tik Birštono, Neringos ir Rietavo sav., todėl ši problema jau ne vienerius metus yra aktuali ir opi beveik visoms savivaldybėms.

Mažiausi rodikliai		Didžiausi rodikliai	
Savivaldybė	Standart. mirtingumas 100 000 gyv.*	Savivaldybė	Standart. mirtingumas 100 000 gyv.*
Kretingos r. sav.	10,7	Jurbarko r. sav.	64,0
Šiaulių m. sav.	13,3	Rokiškio r. sav.	62,2
Alytaus m. sav.	16,0	Joniškio r. sav.	52,6
Plungės r. sav.	16,0	Vilkaviškio r. sav.	51,4
Klaipėdos m. sav.	16,6	Telšių r. sav.	48,6
Lietuvos vidurkis 25,9/100 000 gyv.			

6 pav. Standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių (X60–X84) 100 000 gyv. (Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras).

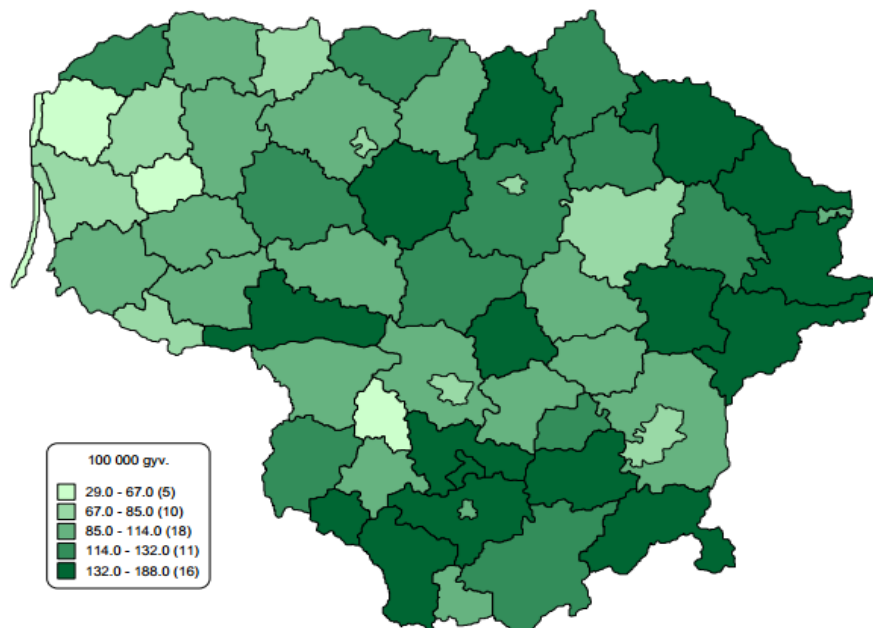
7 pav. Vyrų ir moterų savižudybių rodiklis Lietuvoje 2011-2017 m. (Šaltinis: Statistikos departamentas)

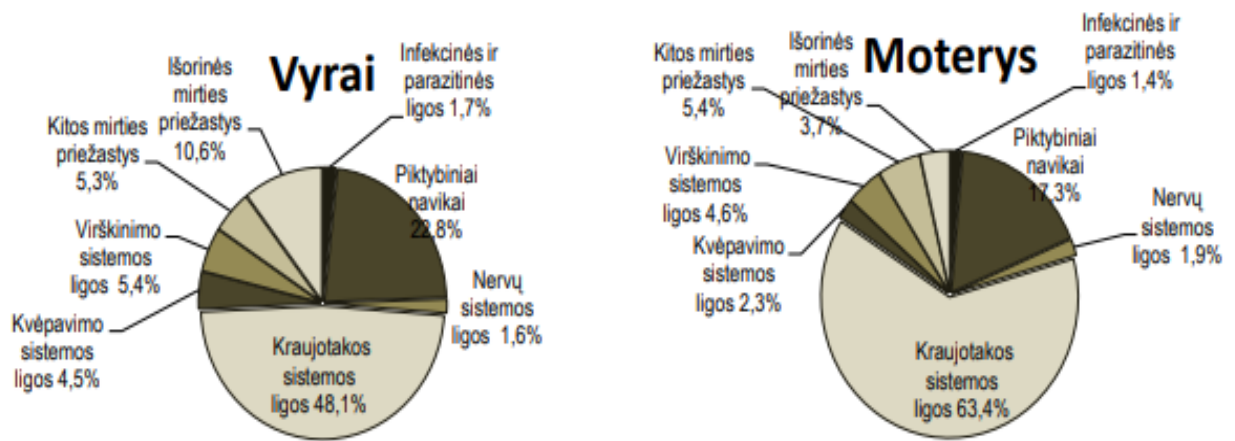
Pagal 7 pav. duomenis matome, kad savižudybių problema Lietuvoje yra labai didelė, ypač tarp vyrų. Vyrų savižudybių rodiklis yra kur kas didesnis nei moterų, reiškia jie yra silpnėsi už moteris, greičiau palūžta, nusižudo. 2011 m. savižudybių skaičius tarp moterų buvo pats didžiausias – 201, o vyrų 2013 m. – 887. 2017 m. matomas ryškus vyrų savižudybių sumažėjimas: nuo 2013 m. iki 2017m. savižudybių skaičius sumažėjo 292 gyvybėmis.

3.1.3. STANDARTIZUOTAS MIRTINGUMAS DĖL IŠORINIŲ PRIEŽASČIŲ (V00-Y89) 100 000 GYV.

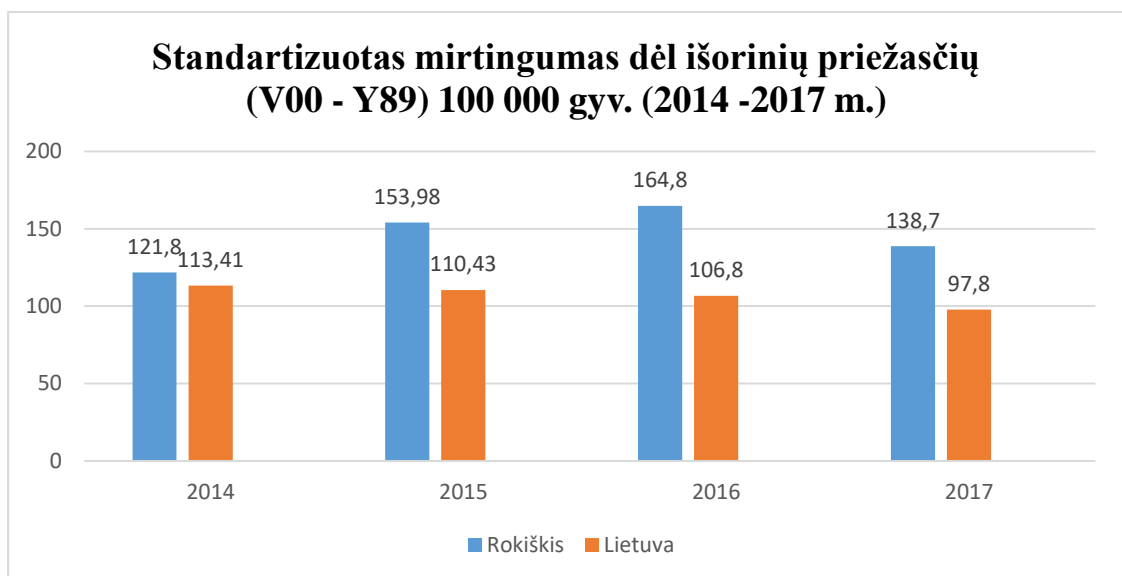
Mirtingumas nuo išorinių mirties priežasčių užima trečią vietą mirtingumo priežasčių struktūroje. Lietuvoje nuo šių priežasčių 2017 m. mirė 2 810 žmonių, t. y. 7 proc. visų mirusiųjų (99,4/100 000 gyv.*). Dėl išorinių priežasčių vyrų mirė 2,6 kartus daugiau negu moterų (2 037 vyrai ir 773 moterys). Netolygumai savivaldybėse yra gana ryškūs ir mirtingumas svyravo nuo 54,9/100 000 gyv. Kretingos r. sav. iki 173,4/100 000 gyv. Švenčionių r. sav.

7 pav. *Standartizuotas mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V00–Y89) 100 000 gyv. (Šaltinis: Higienos instituto Mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registras)*

8 pav. Standartizuotas mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V00–Y89) 100 000 gyv. (Šaltinis: Statistikos departamentas).

9 pav. Standartizuotas mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V00–Y89) 100 000 gyv. (Šaltinis: Higienos instituto Mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registras).

9 pav. pavaizduotas standartizuotas mirtingumas dėl išorinių priežasčių (2014 m. iki 2017 m.), lyginami Rokiškio rajono ir Lietuvos rodikliai. Didžiausias mirtingumas pagal Lietuvos rodiklį buvo 2014 m. - 113,41. Rokiškio raj. didžiausias rodiklis pagal mirtingumą dėl išorinių priežasčių buvo 2016 m. - 164,8. 2017 m. Lietuvos ir Rokiškio rajono mirtingumo rodiklis dėl išorinių priežasčių sumažėjo.

APIBENDRINIMAS

1. Remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenimis, 2017 m. Rokiškio rajono savivaldybėje gyveno 30451 žmonės. Palyginti su 2016 metais, Rokiškio savivaldybėje sumažėjo 1030 asmenų. Gyventojų mažėjimą lemia dideli migracija, savižudybės ar neigiama natūrali kaita, kai žmonių daugiau miršta negu gimsta.
2. Higienos instituto duomenys rodo – savižudybių skaičius per paskutinius trejus metus sumažėjo net 20 proc., 2017 m. palyginti su 2016 m., skaičius sumažėjo 9 proc. 2017 m. nusižudė

749 gyventojai, t. y. 9 proc. mažiau nei prieš metus ir 20 proc. mažiau nei prieš trejus metus. Remiantis pateikta statistika, 2016 m. nusižudė 823 asmenys, 2015 m. – 891, 2014 m. – 935;

3. Mirtingumas nuo išorinių mirties priežasčių užima trečią vietą mirtingumo priežasčių struktūroje. Lietuvoje nuo šių priežasčių 2017 m. mirė 2 810 žmonių, t. y. 7 proc. visų mirusiųjų (99,4/100 000 gyv.*). Dėl išorinių priežasčių vyrų mirė 2,6 kartus daugiau negu moterų (2037 vyrai ir 773 moterys);

4. 2017 m. nuo piktybinių navikų mirė 7 996 gyventojai (mirtingumo rodiklis – 282,7/100 000 gyv.*). Didžiausias standartizuoto mirtingumo rodiklis nuo piktybių navikų buvo mažoje Pakruojo r. sav. Vertinant tik didžiąsias savivaldybes (nuo 20 000 gyv.), didžiausias mirtingumas nuo piktybinių navikų buvo tarp Alytaus r. savivaldybės gyventojų – 406,5/100 000 gyv. Mažiausiais rodikliais labiausiai išsiskyrė Klaipėdos r. (175,1/100 000 gyv.) bei Vilniaus m. savivaldybių gyventojai (214,1/100 000 gyv.).

REKOMANDACIJOS

1. Siekiant sumažinti savižudybių skaičių Rokiškio rajono savivaldybėje yra labai svarbu:

1.1. organizuoti mokymus sveikatos priežiūros specialistams, kurie savo darbe susiduria su mėginusiais ir ketinančiais nusižudyti asmenimis;

1.2. riboti psichoaktyviųjų medžiagų prieinamumą;

1.3. organizuoti konsultacijas savižudybių prevencijos klausimais;

1.4. skatinti tarp institucinį bendradarbiavimą siekiant sumažinti savižudybes Rokiškio rajono savivaldybėje;

1.5. užtikrinti, kad asmenys, kuriems būdinga savižudiška elgsena arba visi, patyrę tokią elgseną savo aplinkoje, turėtų didesnę prieinamumą gauti reikiamas paslaugas;

1.6. didinti psichologinių pagalbos tarnybų paslaugų teikimo informacijos sklaidą.

2. Siekiant sumažinti Rokiškio rajono savivaldybės gyventojų mirtingumą dėl išorinių priežasčių yra rekomenduojama:

2.1. skatinti įvairias institucijas ieškoti alternatyvių laisvalaikio praleidimo būdų, griežtinti ir mažinti leidimus prekiauti tabako ir alkoholiniais gaminiais;

2.2. ypatingai didinti visų gyventojų informuotumą saugaus eismo klausimais, kartu su policijos darbuotojais atlikti daug prevencinių akcijų, kurios būtų skirtos saugiam eismui užtikrinti (rajono gyventojams daryti akcijas dovanojant atšvaitus);

2.3. mažmeninėje prekyboje mažinti alkoholio ir tabako gaminių išduodamų licencijų skaičių.

3. Siekiant sumažinti mirtingumą nuo piktybinių navikų yra rekomenduojama:

3.1. vykdyti pirminę profilaktiką – organizuojant renginius, bendradarbiaujant su visuomenės sveikatos specialistais, rengti leidinius onkologinių susirgimų prevencijos klausimais;

3.2. gerinti žmonių informuotumą apie valstybines patikrų programas, siekiant diagnozuoti piktybinius navikus ankstyvose stadijose;

3.3. mažinti vėžio rizikos veiksnius, ugdant taisyklingą mitybą, kenksmingus profesinius rizikos veiksnius, nes nesveika gyvensena ir žalingi aplinkos veiksniai (profesiniai veiksniai, jonizuojančioji spinduliuotė, aplinkos tarša cheminėmis medžiagomis, žalingi įpročiai) skatina navikų atsiradimą.

Sveikatos priežiūros istaigoms:

1. Aktyviai bendrauti ir bendradarbiauti sprendžiant rajono gyventojų asmens ir visuomenės sveikatos problemas kartu su kitais sektoriais.

2. Gyventojų konsultavimas dėl rizikos veiksnių mažinimo (rūkymas, alkoholis, mažas fizinis aktyvumas, nutukimas).

3. Organizuoti tuberkuliozės profilaktinius patikrinimus, skatinti visuomenę, ypačiai sutelkiant dėmesį į rizikos grupes, dalyvauti tuberkuliozės patikrinimo programose.

Rokiškio rajono savivaldybės gyventojams:

1. Aktyviau patiems gyventojams įsitraukti į sveikatą palaikančios aplinkos kūrimą bendruomenėse.

2. Aktyviau dalyvauti visuomenės sveikatos biuro, švietimo ir sporto įstaigų organizuojamuose sveikatinimo veiklos renginiuose (akcijose, paskaitose ir kt.).

3. Reguliariai lankytis pas šeimos gydytoją ir profilaktiškai tikrintis savo sveikatą, aktyviai dalyvauti ir paraginti artimuosius dalyvauti valstybinėse profilaktikos ir kontrolės programose (onkologinėse, širdies ir kraujagyslių) nustatytoms gyventojų amžiaus grupėms.

4. Būti nepakantiems alkoholio vartojimui bei rūkymui ir ieškoti aktyvių laisvalaikio praleidimo būdų.

5. Propaguoti ligų profilaktikos priemones: sveiką gyvenseną, saikingą mitybą, fizinį aktyvumą.

